

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Іванова Юрія Борисовича

на дисертаційну роботу Оліховського Володимира Ярославовича

«Методи та інструменти податкового планування в системі менеджменту підприємства», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

В умовах невизначеності сучасного фінансово-економічного середовища, високої ризикованості інвестиційно-кредитних операцій, конкурентоспроможність і сталу ринкову позицію отримують підприємства, здатні забезпечити взаємодію всіх елементів системи управління, включаючи податкове планування, як важливу підсистему управління підприємством. Раціональна організація системи податкового планування визначально впливає на загальну ефективність діяльності підприємства, оскільки податкові відносини опосередковують більшість господарських операцій. Оподаткування підприємств – складний процес, який, з одного боку, має економічне підґрунтя, а з іншого – потребує використання особливих організаційно-управлінських важелів.

Доцільна і дієва організація податкового планування суттєво впливає на загальну ефективність діяльності підприємства, що обумовлює потребу подальших досліджень її впровадження та розвитку. Тому обрана тема дисертаційної роботи є актуальною, характеризується теоретичною доцільністю та практичним спрямуванням.

Актуальність дисертаційної роботи підтверджується тим, що дослідження відповідає науковому напрямку кафедри обліку та аналізу а його результати використані при розробленні науково-дослідних робіт кафедри обліку та

аналізу Національного університету «Львівська політехніка». Зокрема, в межах науково-дослідної теми «Організаційно-методичні засади аналізу ефективності функціонування підприємства» (номер державної реєстрації 0112U001219) дисертантом розглянуто інструменти податкового планування, а саме: види резервів, порядок їх створення та використання у податковому плануванні (акт про впровадження від 06.06.2018 р.). Крім того у науково-дослідній темі «Економічний інструментарій управління розвитком підприємства» (номер державної реєстрації 0112U001222) дисертантом розглянуто податкове навантаження на оплату праці та запропоновано шляхи його зниження, обґрунтовано метод зміни терміну сплати податкових платежів, розкрито суть технологічних карт та наведено їх класифікацію, запропоновано термін «технологічна карта податкового планування», виділено основні елементи технологічних карт податкового планування та запропоновано етапи їх побудови. У науково-дослідній темі «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (номер державної реєстрації 0115U004221) дисертантом розкрито суть концепції податкового планування та виокремлено три групи показників розрахунку економічної ефективності реалізації концепції податкового планування (акт про впровадження від 06.06.2018 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені в дисертації, в достатній мірі обґрунтовані. В основу дослідження покладені теоретичні та методичні положення у сферах податкового планування, оптимізації податкових платежів, управління податками, податкового менеджменту, податкового аудиту, обґрунтовані вітчизняними та зарубіжними науковцями. Автор також детально проаналізував генезис досліджень обраної проблематики в дисертаціях. Інформаційною базою дисертаційної роботи є законодавчо-нормативні акти, інструктивні та методичні документи з питань

оподаткування та регулювання господарської діяльності, дані управлінської та фінансової звітності підприємств, інтернет-ресурси, матеріали періодичних видань і міжнародних оглядів, інші довідково-інформаційні джерела.

Мета дисертаційної роботи відповідає обраній темі дослідження. Об'єкт та предмет дослідження визначено правильно. Зміст поставлених наукових завдань логічно узгоджений, а їхня кількість достатня для розкриття обраної теми дослідження.

Крім того варто зазначити, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації – логічно взаємопов'язані. Висновки до кожного розділу є узагальненням дослідження та основою для формулювання практичних рекомендацій, вони не містять внутрішніх протиріч та мають прикладну спрямованість.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується їх апробацією на міжнародних, всеукраїнських та закордонних науково-практичних конференціях та реальним практичним впровадженням на підприємствах.

3. Основні наукові результати дослідження

Наукові положення, наведені у дисертаційній роботі Оліховського Володимира Ярославовича, сформульовані самостійно та відображають особистий внесок дисертанта у розвиток економічної науки та її галузі – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Проведений аналіз дисертаційної роботи, публікацій та автореферату автора дає змогу підтвердити наявність нових наукових результатів, які викладені конкретно, послідовно та системно.

В роботі запропоновано авторську концепцію податкового планування як систему поглядів платників податків щодо максимального використання можливостей чинного законодавства з метою зменшення податкових платежів чи зміни терміну їх сплати і, відповідно, – збільшення доходів і прибутків суб'єктів господарювання. Ця концепція базується на певних принципах, а її

реалізація передбачає використання спеціальних методів, інструментів та моделей оптимізації податкових платежів, що дає змогу контролювати виконання податкових зобов'язань, підвищити ефективність планування податків, змінити термін чи оптимізувати податкові платежі (с.55-68 дисертації, с. 9 автореферату). Результати підтверджено публікаціями № 9, 36, 38 (див. автореферат).

На основі проведених досліджень дисертантом розвинуто класифікацію спеціальних методів податкового планування та запропоновано виділяти три групи: методи, що базуються на податкових пільгах; методи, в основі яких лежить використання альтернативних податкових та інших рішень; методи, використання яких зумовлене прогалинами податкового законодавства. В рамках кожної групи обґрунтовано відповідний інструментарій податкового планування (с.55-68 дисертації, с. 9 автореферату). Результати підтверджено публікаціями № 9, 25; 36, 38 (див. автореферат).

Автором запропоновано оригінальний підхід до виділення етапів розроблення інструментів податкового планування та обґрунтовано взаємозв'язок між методами та інструментами податкового планування з метою ефективної реалізації концепції податкового планування на підприємстві (с.68-73 дисертації, с. 10-12 автореферату). Результати підтверджено публікаціями № 5, 6, 8, 9; 17, 18,20, 21, 22, 24, 27, 36, 38 (див. автореферат).

З метою організаційно-методичного забезпечення реалізації концепції податкового планування на підприємстві запропоновано використання технологічних карт податкового планування (ТКПП), що дає змогу забезпечити процес податкового планування внутрішніми нормативними документами, зменшити ризики реалізації концепції податкового планування та сформувати передумови для ефективної діяльності відповідних підрозділів. Наведено класифікацію ТКПП, виділено основні їх елементи, етапи побудови та наочно проілюстровано на прикладі методики розроблення ТКПП «Технологічна карта застосування зміни термінів сплати податків» (с.156-168 дисертації, с. 13-14 автореферату). Результати підтверджено публікаціями № 1, 7, 23 26, 35, 37, 38

(див. автореферат).

Обґрунтовано доцільність розподілу показників оцінювання економічної ефективності податкового планування за такими групами: показники абсолютного та відносного зменшення податкових платежів підприємства, показники абсолютного та відносного відхилення податкового навантаження підприємства, показники розрахунку ефективності податкового планування підприємства. Обґрунтовано показники для оцінювання ефективності методів, інструментів, моделей податкового планування. Інформація, отримана в результаті оцінювання ефективності податкового планування на підприємстві, дає змогу виявити переваги чи слабкі сторони, недоліки та проблеми, які виникають у процесі реалізації концепції податкового планування й усунути їх, оцінити доцільність заходів покращення управління податковими платежами, внести корективи у методи, інструменти, моделі й ТКПП, оцінити ефективність роботи відділу податкового планування (с.180-199 дисертації, с. 14, 16 автореферату). Результати підтверджено публікаціями № 36, 37, 38 (див. автореферат).

Запропоновано оригінальний методичний підхід до визначення ефекту від реалізації податкового планування з урахуванням необхідності коригування на зміну податкових платежів внаслідок зміни об'єкту оподаткування та зміни ставки оподаткування. (с. 187-188 дисертації, с. 16 автореферату). Результати підтверджено публікаціями № 36, 37, 38 (див. автореферат).

4. Значущість результатів дослідження для науки і практики

Наукова цінність отриманих результатів дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та науково-методичному забезпеченні концепції податкового планування через методи, інструменти та моделі податкового планування.

Практична значущість отриманих результатів полягає в тому, що впровадження авторських розробок дозволяє забезпечити збільшення фінансових результатів підприємств, що реалізують концепцію податкового

планування на підприємстві. Практичне значення мають також розробки автора щодо розробки та застосування технологічних карт та методичні положення щодо оцінювання економічної ефективності реалізації концепції податкового планування. Отримані результати впроваджені у діяльність: ТзОВ «Гал-Дизайн» (довідка № 09-01 від 10.09.2016 р.), ТзОВ «Аутсорсинг та бізнес-консалтинг» (довідка № 2 від 10.05.2018 р.), ТзОВ СУНП «Делім-Україна» (довідка № 7 від 22.05.2018 р.).

Результати дослідження застосовуються у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» за програмами підготовки студентів економічних спеціальностей в процесі викладання таких навчальних дисциплін, як «Податкове планування» та «Аудит оподаткування підприємств» (для студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» другого (магістерського) рівня вищої освіти), «Податкова система» (для студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти) (довідка № 67-01-1093 від 13.06.2018 р.).

5. Зміст та завершеність дослідження

Аналіз дисертаційної роботи дає підставу стверджувати, що вона є закінченим самостійним дослідженням, яке має значну наукову та практичну цінність щодо вирішення завдань подальшого розвитку теоретико-методичних положень та розроблення практичних рекомендацій з формулювання нових і розвиток існуючих теоретично-прикладних засад з удосконалення податкового планування на підприємстві на відповідних принципах та реалізація концепції податкового планування, що передбачає використання методів, інструментів та моделей оптимізації податкових платежів, які є базисною умовою формування наукової методології податкового планування, а також розроблення ефективного економічного механізму податкового планування.

Основні результати дослідження та висновки дисертаційної роботи є конкретними, достатньо аргументованими та являють собою предмет для її захисту.

6. Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих автором працях

Основні результати дисертаційної роботи Оліховського Володимира Ярославовича, які містять елементи наукової новизни, опубліковані у 38 наукових працях (1 монографії, 8 статях у наукових фахових виданнях України, з них 4 у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, 28 тез доповідей на всеукраїнських, міжнародних та закордонних науково-практичних конференціях, 1 навчальному посібнику). Загальний обсяг опублікованих праць становить 39,03 друк. арк., з них особисто автору належить 15,09 друк. арк. Варто наголосити на значному обсягу одноосібних праць автора (25 із 38 опублікованих праць за темою дисертації). Опубліковані праці у повній мірі відображають основні положення, результати та наукову новизну дослідження.

7. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Автореферат дисертації Оліховського Володимира Ярославовича у повній мірі висвітлює основні положення дисертації. У ньому розкрито зміст, результати, елементи наукової новизни, висновки та рекомендації дослідження. За своєю структурою, обсягом і оформленням дисертація та автореферат дисертації відповідають вимогам Кабінету Міністрів України до кандидатських дисертацій.

8. Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи представлену роботу, її наукову цінність і послідовність викладення результатів дослідження, варто зазначити ряд зауважень та дискусійних положень, зокрема:

1. Дискусійним уявляється віднесення макроекономічних показників: ВВП, ПДВ, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір та деяких інших (див. табл. 1.1, стор. 37-38) до показників податкового навантаження на підприємства. Ці показники є узагальнюючими та враховують не тільки

податкові платежі юридичних осіб, а й податки, що справляються з громадян.

2. В дисертації концепцію податкового планування на підприємстві подано через складові її реалізації (рис 1.6, стор. 56). Детально проаналізовані традиційні підходи та обґрунтовано авторське бачення принципів (стор. 57-59 та додаток Б), методів (стор. 59-68, додаток В), інструментів (стор 71-73) та моделей (стор. 74-75). Проте робота значно виграла б, якщо автор сформулював би основні положення концепції податкового планування на підприємстві, не обмежуючись тільки складовими її реалізації.

3. Позиція автора щодо кваліфікації методики «PricewaterhouseCoopers», яка використовується в розрахунках рейтингу «Doing business» як методики розрахунку податкового навантаження уявляється некоректною, оскільки призначенням такого рейтингового оцінювання є, скоріш, визначення «податкових бар'єрів» для ведення бізнесу.

4. Автор цілком слушно виділяє два різновиди методу зміни термінів сплати податкових платежів: 1) перенесення термінів сплати податків на пізніший термін згідно з домовленістю сторін угоди; 2) зміну термінів виконання податкового зобов'язання за наявності підстав, передбачених податковим законодавством, із подальшим погашенням заборгованості (стор. 122). Проте надалі автор повністю зосереджується на другому різновиді, хоча його використання має наслідком додаткові витрати на сплату відсотків, тоді як перший різновид таких витрат не передбачає.

5. Назва підрозділу 3.1 «Технологічні карти як інструмент податкового планування» (стор 147-157) не відповідає його змісту, оскільки в ньому аналізується досвід використання технологічних карт в різних сферах та видах економічної діяльності, класифіковані їх види та розглянуті особливості їх застосування та їх структура. Проблема використання технологічних карт саме в податковому плануванні вирішується вже в наступному розділі 3.2.

6. В дисертації (стор. 185-187) не чітко розмежовуються показники ефекту та ефективності, що не є коректним. До того ж показники ефективності, на відміну від традиційного підходу, запропоновано (формула 3.42 на стор 188 й

табл 3.8) визначати співвідношенням ефекту (тобто зменшення податкових платежів) та загальної суми податкових платежів (замість відповідних витрат). З тексту також залишається незрозумілим, в чому полягає різниця в методиках розрахунку ефектів від застосування методів податкового планування; від застосування інструментів; моделей та технологічних карт. Очевидно, було б доцільно не обмежуватися узагальнюючими результатами по двом інструментам, а навести повну та детальну імплементацію запропонованого методичного підходу.

Однак наведені зауваження не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

9. Загальний висновок

Дисертація Оліховського Володимира Ярославовича «Методи та інструменти податкового планування в системі менеджменту підприємства» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, яка присвячена вирішенню актуальної науково-практичної проблематики подальшого розвитку теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо реалізації та оцінювання ефективності концепції податкового планування на підприємстві. Отримані автором результати мають наукову та практичну цінність, а основні положення дисертаційної роботи широко апробовані на всеукраїнських, міжнародних та закордонних науково-практичних конференціях, опубліковані у наукових працях та в повному обсязі висвітлені у авторефераті дисертації. Аналіз наукових результатів, які визначають новизну дисертації дає змогу стверджувати, що їхня кількість та кваліфікаційні ознаки їхніх елементів відповідають вимогам, які висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Дисертаційна робота повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) та вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів»,

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року. Автор дисертаційної роботи Оліховський Володимир Ярославович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Науково-дослідного центру
індустріальних проблем розвитку НАН
України

Ю.Б. Іванов